

Animal Welfare Check Points: “Onderweg naar beter welzijn”

Dr. Ir. Kathalijne Visser, projectleider transport van dieren

27 november 2013

Presentatie

- Inleiding en doelstelling
- Animal Welfare Check Points
- Resultaten Varkens
- Resultaten Pluimvee
- Resultaten Schapen
- Resultaten Runderen
- Aandachtspunten
- Take home message

Inleiding en doelstelling

- Kamerlid Ouwehand (PvdD) heeft op 22 juni 2011 een motie ingediend *“om met een plan van aanpak te komen om de huidige slachtpraktijk te verbeteren”*.
- Ministerie LNV: inzichtelijk maken op welke wijze het huidige slachtproces van varkens, vleeskuikens en uitgelegde leghennen, runderen, schapen en geiten, gerekend vanaf het primaire bedrijf, verbeterd zou kunnen worden.
- Doelstelling van het Animal Welfare Check Points onderzoek:
 - Ontwikkelen protocollen waarmee proces inzichtelijk gemaakt kan worden en op meerdere punten op standaard wijze gemonitord kan worden (2012)
 - Verkenning van de praktijk bij varkens, pluimvee, runderen en schapen (2013)
 - Ontwikkelen van een afwegingskader (2014)

Animal Welfare Check Points

Animal	Vooral gericht op het meten aan het dier: hoe ervaart het dier zijn of haar omgeving/omstandigheden/wijze van hanteren?
Welfare	Kenmerken die gemeten worden zeggen iets over het welzijn, zijn valide
Check	Kenmerken worden op een gestandaardiseerde (reproduceerbare) wijze (m.b.t. protocol) gemeten
Points	Kenmerken worden op een aantal momenten gedurende het proces gemeten (primair bedrijf tot en met de verdoover); ketenbrede benadering

Animal Welfare Check Points

- Wetenschappelijke literatuur en rapporten, o.a. rapporten van EFSA (European Food Safety Authority), en Welfare Quality®
- Protocollen per diersoort met:
 - Meten aan het dier - dierparameters (Animal)
 - Relatie met dierenwelzijn – validiteit (Welfare)
 - Gestandaardiseerd - definities, getraind (Check)
 - Verschillende fasen – laden, lossen, wachtruimte, verdoving (Points)
- Praktijkproef (2013)
 - Haalbaarheid testen
 - Verkenning – data verzamelen voor 1^e indruk (niet representatief)
 - 4 diersoorten/diersoortcategorieën: varkens, pluimvee, schapen, runderen
 - 10x laden en 10x lossen & route naar verdover

Werven deelnemers

Animal Welfare Check Points

Runderen

Looptijd 2011 – 2014

Doel?

Het project "Animal Welfare Check Points" heeft als doel het ontwikkelen van methoden voor het meten en verbeteren van het welzijn van slachtdieren tijdens het selecteren en voorbereiden op het primaire bedrijf, tijdens transport en bij aankomst en verblijf op de slachterij.

Wat is nieuw?

Het project sluit aan bij andere nationale en internationale onderzoeksprojecten die gaan over het meten en verbeteren van welzijn van dieren op het primaire bedrijf, tijdens transport en op het slachthuis of verzamelplaats. Terwijl de meeste projecten zich vooral richten op het primaire bedrijf of op de periode van verdoven en doden, richt dit project zich op de periode daartussen: het transport. Van deze periode, die voor de dieren de nodige stress met zich mee kan brengen, is nog relatief weinig bekend en objectief vastgelegd.

Diersoorten?

Het project omvat de volgende diersoorten: runderen, varkens, pluimvee en schapen/geiten

Wat levert het voor mij op?

Bijdrage aan ontwikkeling van een transparante en objectieve methode waarmee gedrag en gezondheid in kaart wordt gebracht en bedrijven zich van elkaar kunnen onderscheiden. Kennis op doen en nog beter inzicht krijgen in eventuele knelpunten en risico's.

Animal Welfare Check Points

Pluimvee

Looptijd 2011 – 2014

Doel?

Het project "Animal Welfare Check Points" heeft als doel het ontwikkelen van methoden voor het meten en verbeteren van het welzijn van slachtdieren tijdens het selecteren en voorbereiden op het primaire bedrijf, tijdens transport en bij aankomst en verblijf op de slachterij.

Wat is nieuw?

Het project sluit aan bij andere nationale en internationale onderzoeksprojecten die gaan over het meten en verbeteren van welzijn van dieren op het primaire bedrijf, tijdens transport en op het slachthuis of verzamelplaats. Terwijl de meeste projecten zich vooral richten op het primaire bedrijf of op de periode van verdoven en doden, richt dit project zich op de periode daartussen: het transport. Van deze periode, die voor de dieren de nodige stress met zich mee kan brengen, is nog relatief weinig bekend en objectief vastgelegd.

Diersoorten?

Het project omvat de volgende diersoorten: runderen, varkens, pluimvee en schapen/geiten

Wat levert het voor mij op?

Bijdrage aan ontwikkeling van een transparante en objectieve methode waarmee gedrag en gezondheid in kaart wordt gebracht en bedrijven zich van elkaar kunnen onderscheiden. Kennis op doen en nog beter inzicht krijgen in eventuele knelpunten en risico's.

Animal Welfare Check Points

Varkens

Looptijd 2011 – 2014

Doel?

Het project "Animal Welfare Check Points" heeft als doel het ontwikkelen van methoden voor het meten en verbeteren van het welzijn van slachtdieren tijdens het selecteren en voorbereiden op het primaire bedrijf, tijdens transport en bij aankomst en verblijf op de slachterij.

Wat is nieuw?

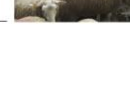
Het project sluit aan bij andere nationale en internationale onderzoeksprojecten die gaan over het meten en verbeteren van welzijn van dieren op het primaire bedrijf, tijdens transport en op het slachthuis of verzamelplaats. Terwijl de meeste projecten zich vooral richten op het primaire bedrijf of op de periode van verdoven en doden, richt dit project zich op de periode daartussen: het transport. Van deze periode, die voor de dieren de nodige stress met zich mee kan brengen, is nog relatief weinig bekend en objectief vastgelegd.

Diersoorten?

Het project omvat de volgende diersoorten: runderen, varkens, pluimvee en schapen/geiten

Wat levert het voor mij op?

Bijdrage aan ontwikkeling van een transparante en objectieve methode waarmee gedrag en gezondheid in kaart wordt gebracht en bedrijven zich van elkaar kunnen onderscheiden. Kennis op doen en nog beter inzicht krijgen in eventuele knelpunten en risico's.

Animal Welfare Check Points

Schapen

Looptijd 2011 – 2014

Doel?

Het project "Animal Welfare Check Points" heeft als doel het ontwikkelen van methoden voor het meten en verbeteren van het welzijn van slachtdieren tijdens het selecteren en voorbereiden op het primaire bedrijf, tijdens transport en bij aankomst en verblijf op de slachterij.

Wat is nieuw?

Het project sluit aan bij andere nationale en internationale onderzoeksprojecten die gaan over het meten en verbeteren van welzijn van dieren op het primaire bedrijf, tijdens transport en op het slachthuis of verzamelplaats. Terwijl de meeste projecten zich vooral richten op het primaire bedrijf of op de periode van verdoven en doden, richt dit project zich op de periode daartussen: het transport. Van deze periode, die voor de dieren de nodige stress met zich mee kan brengen, is nog relatief weinig bekend en objectief vastgelegd.

Diersoorten?

Het project omvat de volgende diersoorten: runderen, varkens, pluimvee en schapen/geiten

Wat levert het voor mij op?

Bijdrage aan ontwikkeling van een transparante en objectieve methode waarmee gedrag en gezondheid in kaart wordt gebracht en bedrijven zich van elkaar kunnen onderscheiden. Kennis op doen en nog beter inzicht krijgen in eventuele knelpunten en risico's.

LIVESTOCK RESEARCH
WAGENINGEN UR

CAWA

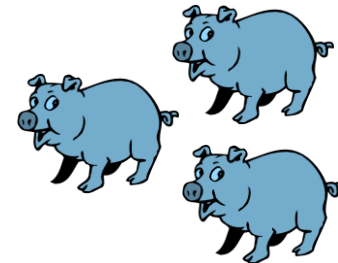
Wageningen Centre for Animal Welfare and Adaptation

Uitvoering

- Beschrijvend onderzoek
- Resultaten geven alleen een indruk van de mogelijke spreiding
- Gemiddelden zijn niet representatief voor de sector
- Transport kent 3 fasen

Uitvoering

- Beschrijvend onderzoek
- Resultaten geven alleen een indruk van de mogelijke spreiding
- Gemiddelden zijn niet representatief voor de sector
- Transport kent 3 fasen

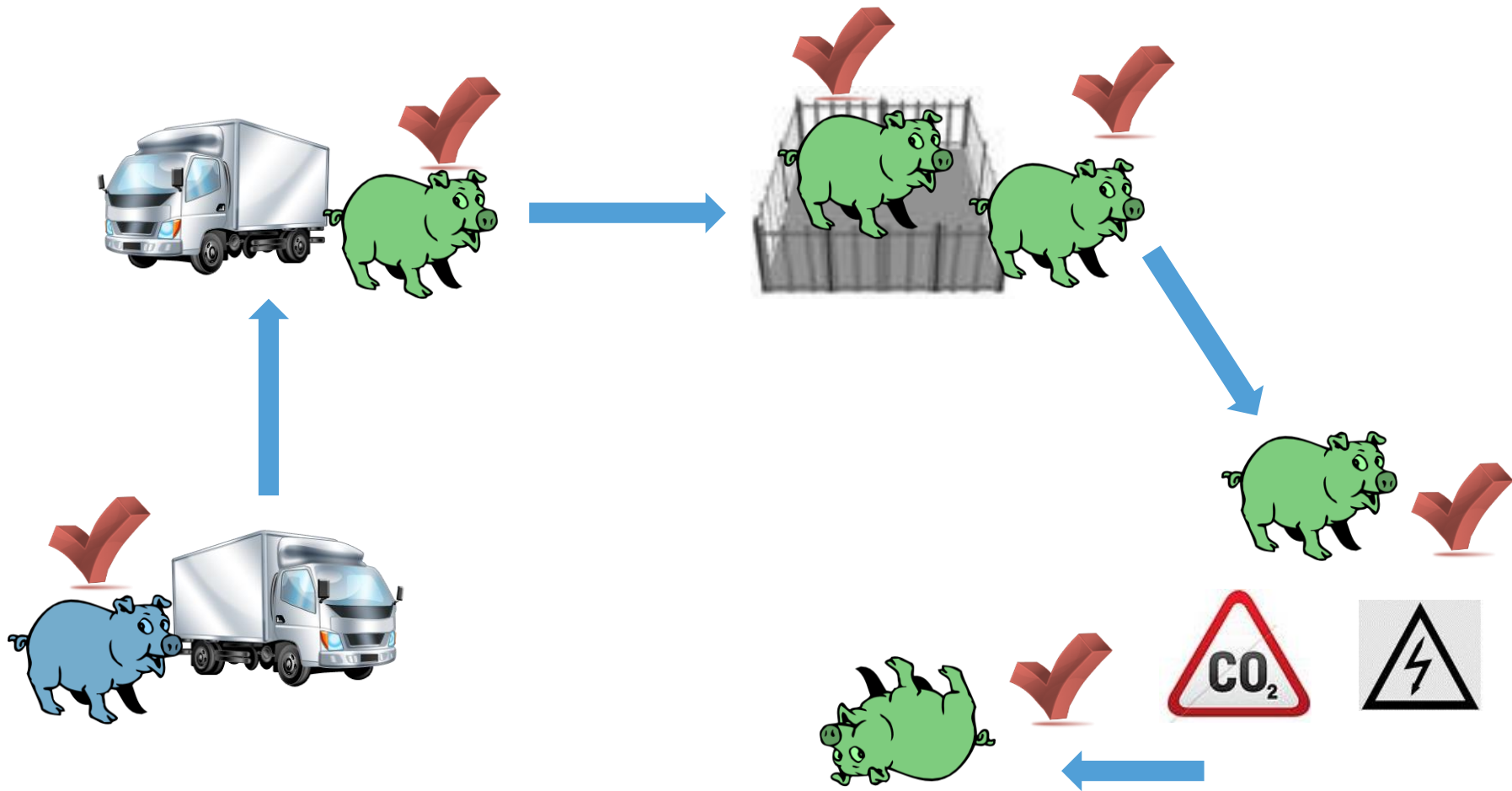

Uitvoering

- Beschrijvend onderzoek
- Resultaten geven alleen een indruk van de mogelijke spreiding
- Gemiddelden zijn niet representatief voor de sector
- Transport kent 3 fasen

Check points vleesvarkens

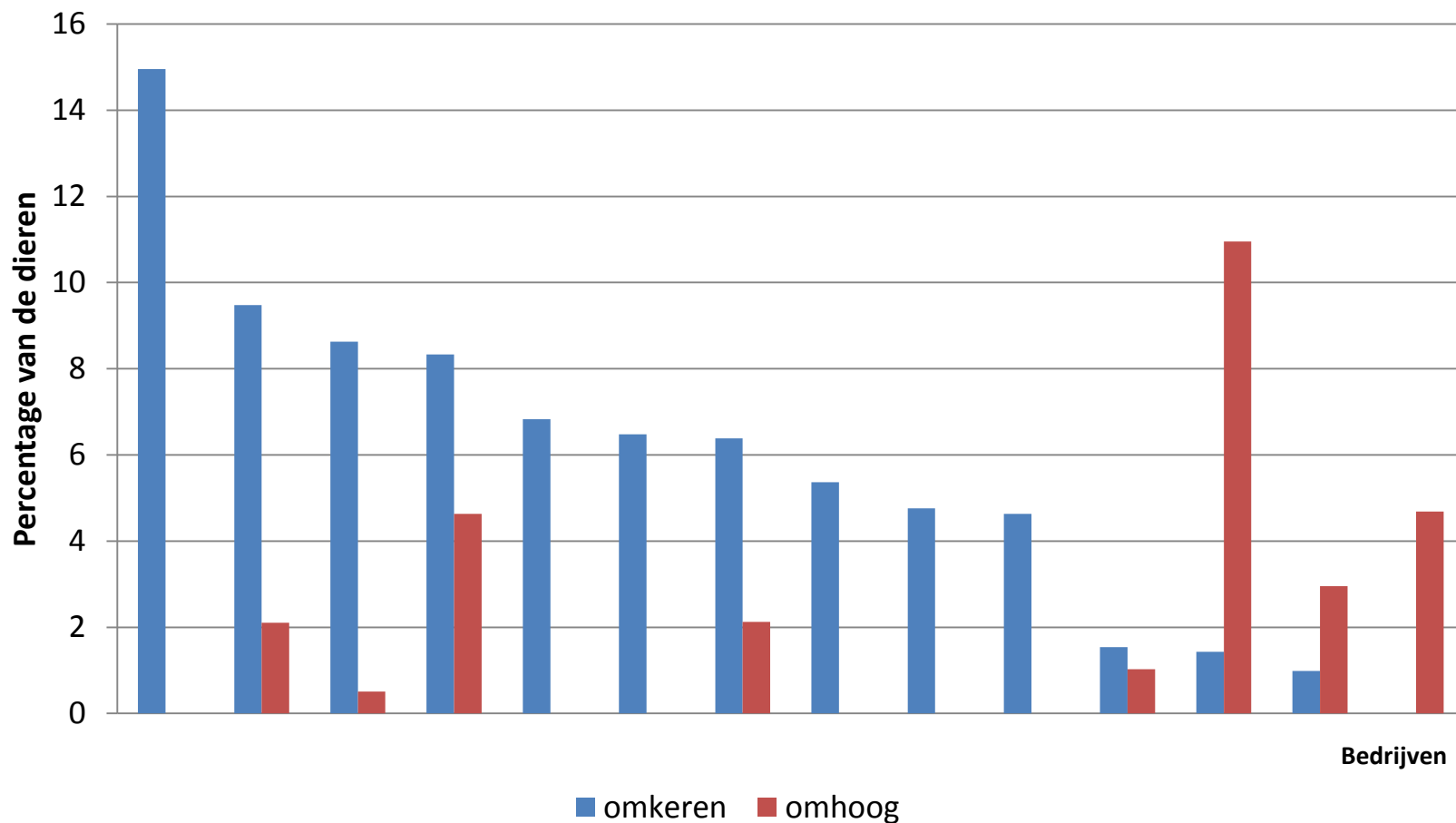
Laden vleesvarkens

- 8 verschillende bedrijven – totaal 14 transporten ingeladen
- Borgen, gelten en beren
- Tussen half en eind juni 2013

Algemene kenmerken bij het laden	minimaal	gemiddelde	maximaal
Aantal geladen dieren	105	161	210
Aantal compartimenten	9	12	18
Percentage beren	0	31	100
Voerdeprivatie (uren)	14	19	24
Duur laden hele wagen (u:mm)	0:30	1:08	1:37

Vleesvarkens opdrijven vanuit de stal

stal tot aan klep

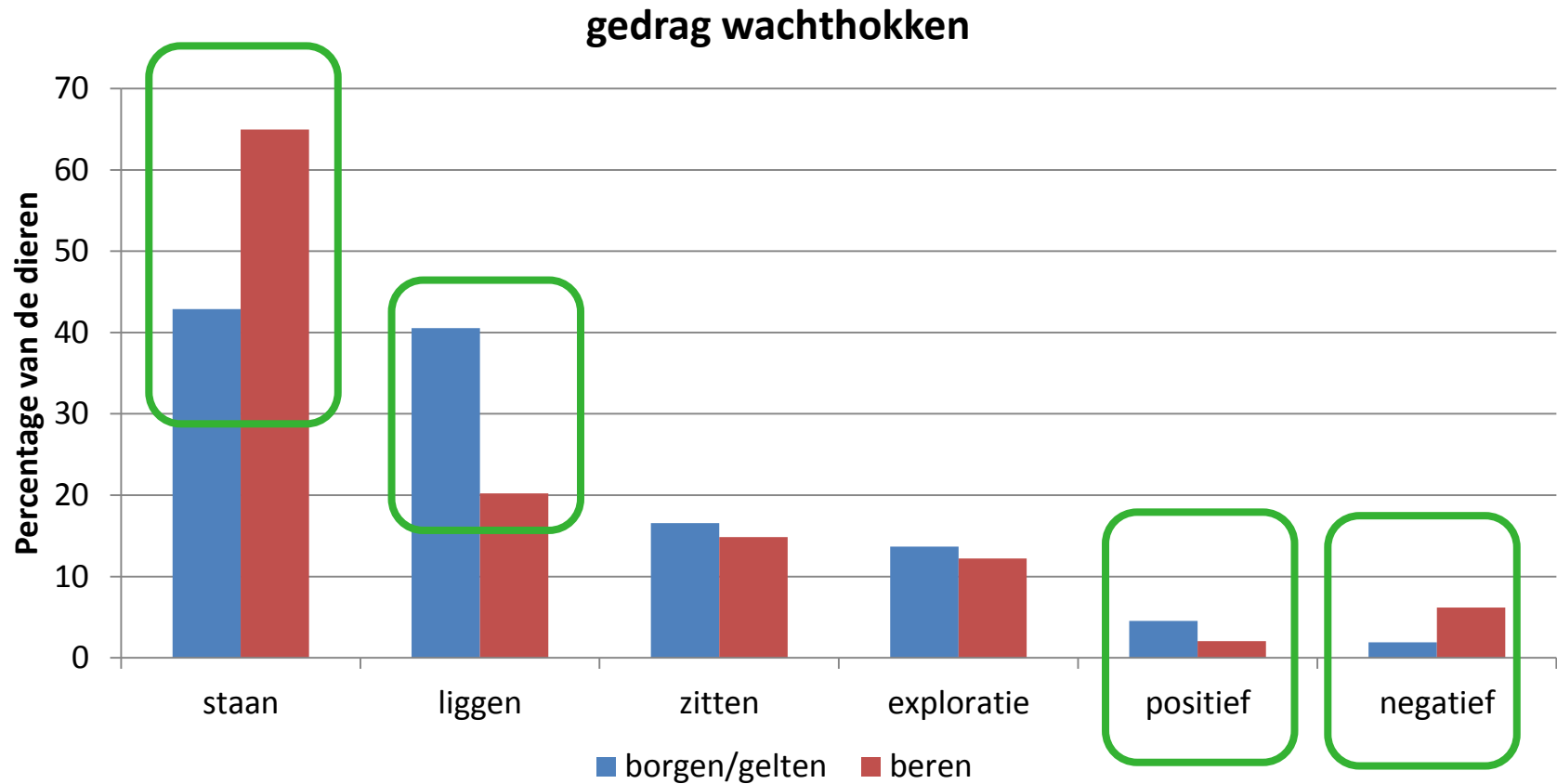

Lossen vleesvarkens

- 2 verschillende locaties – totaal 10 transporten uitgeladen
- Gas verdoving en elektrische verdoving
- Borgen, gelten en beren
- Tussen half en eind juni 2013

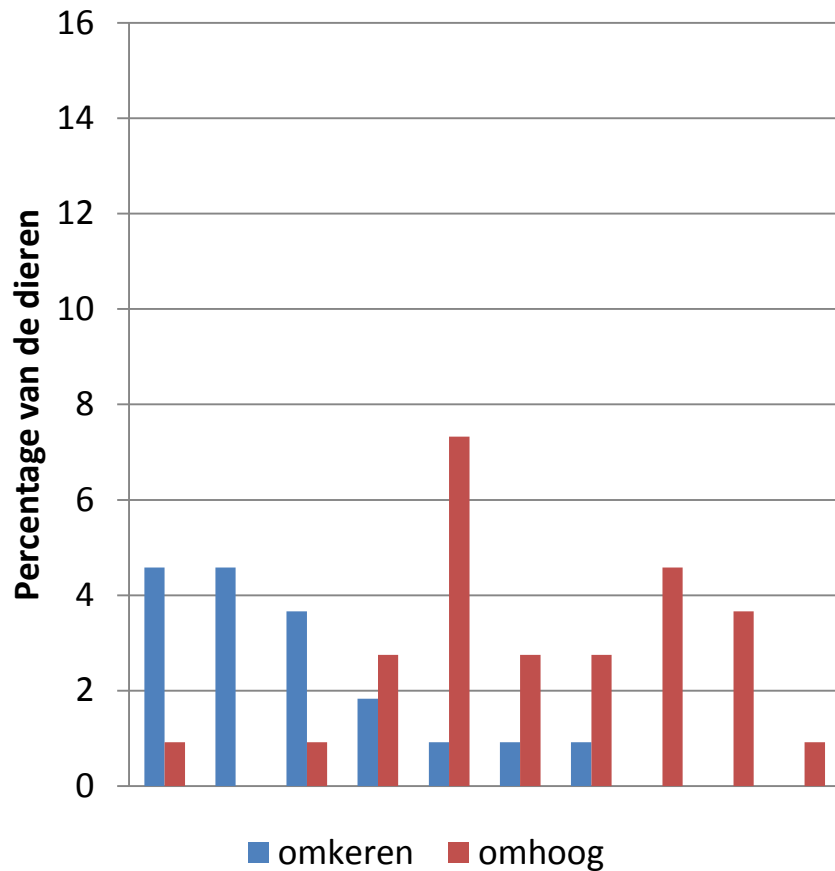
Algemene kenmerken op de slachterij	minimaal	gemiddelde	maximaal
Aantal dieren gelost	106	185	216
Aantal compartimenten	9	12	18
Percentage beren	0	47	100
Duur lossen (minuten)	5	11	14
Interval gas verdoving-steken (sec)	68	78	92
Interval elektrische verdoving – steken (sec)	7	9	10

Gedrag vleesvarkens in de wachthokken

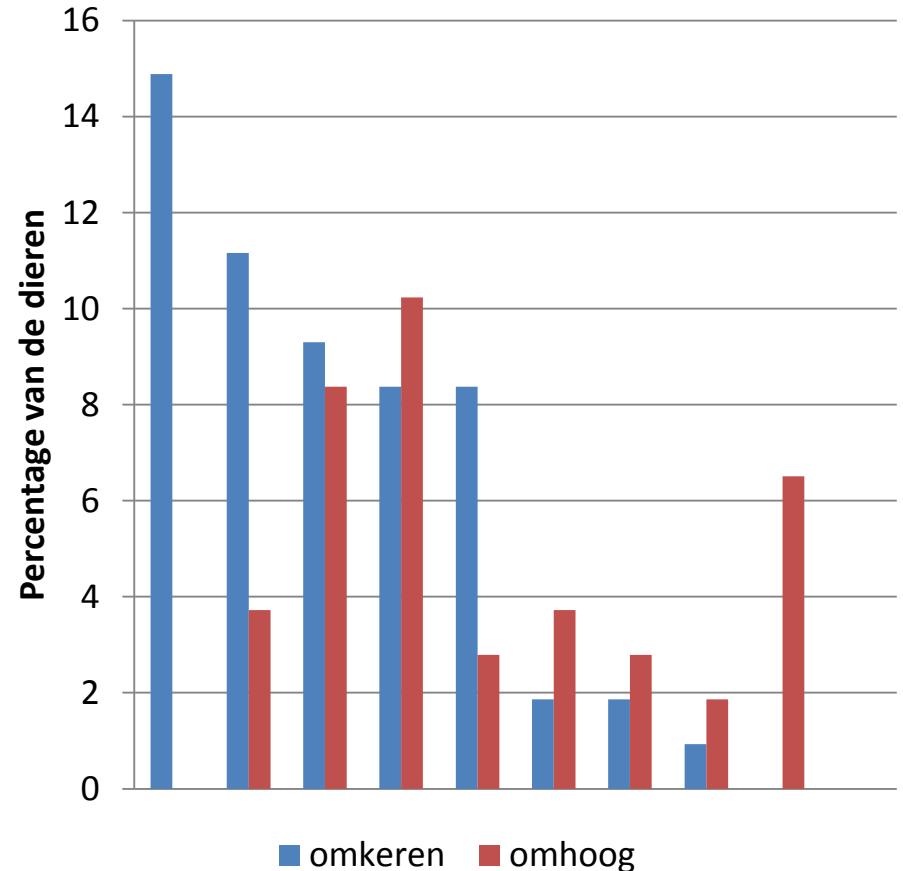

Gedrag tijdens opdrijven naar verdover

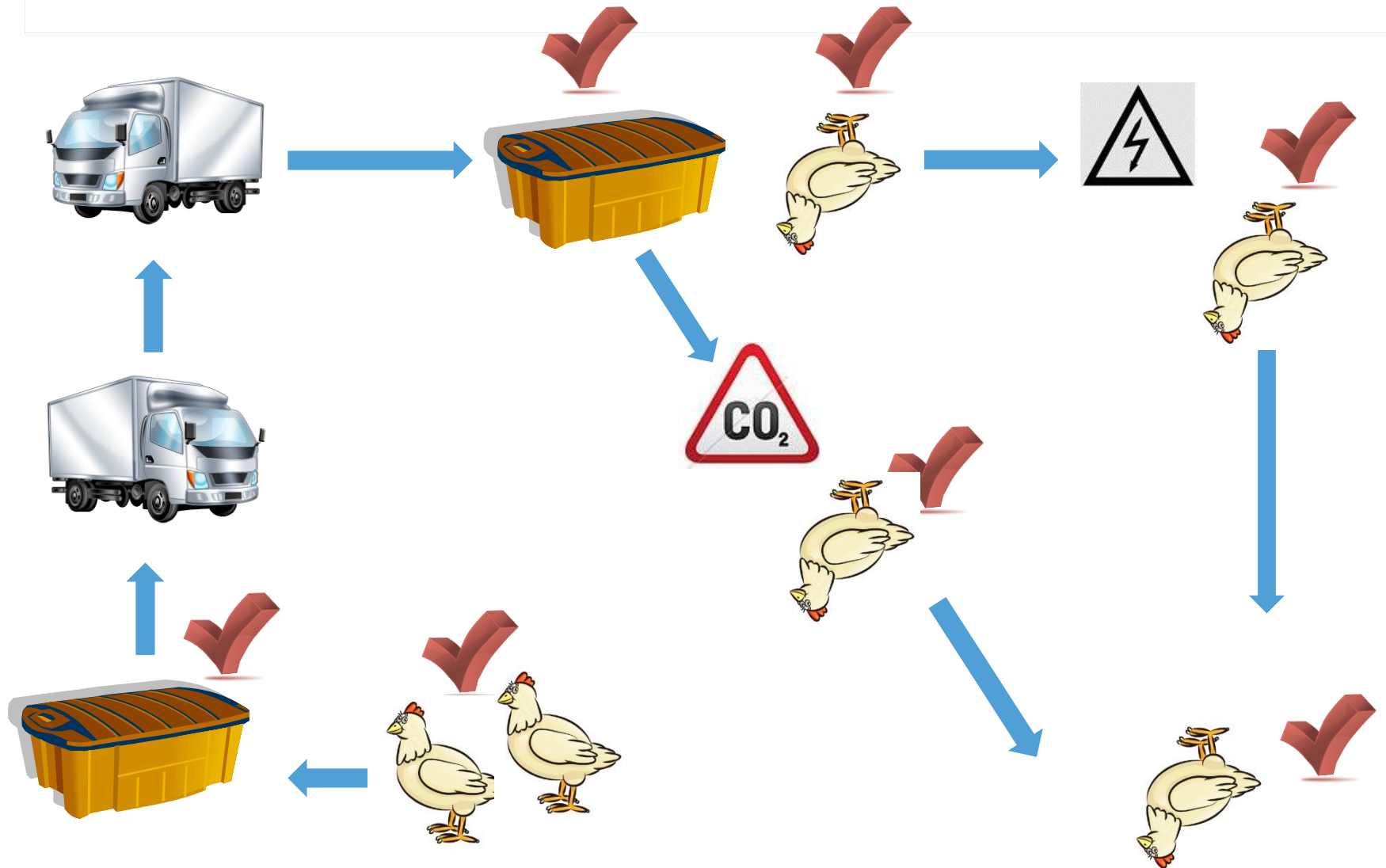
gas verdoving

elektrische verdoving

Check points vleeskuikens

Laden vleeskuikens

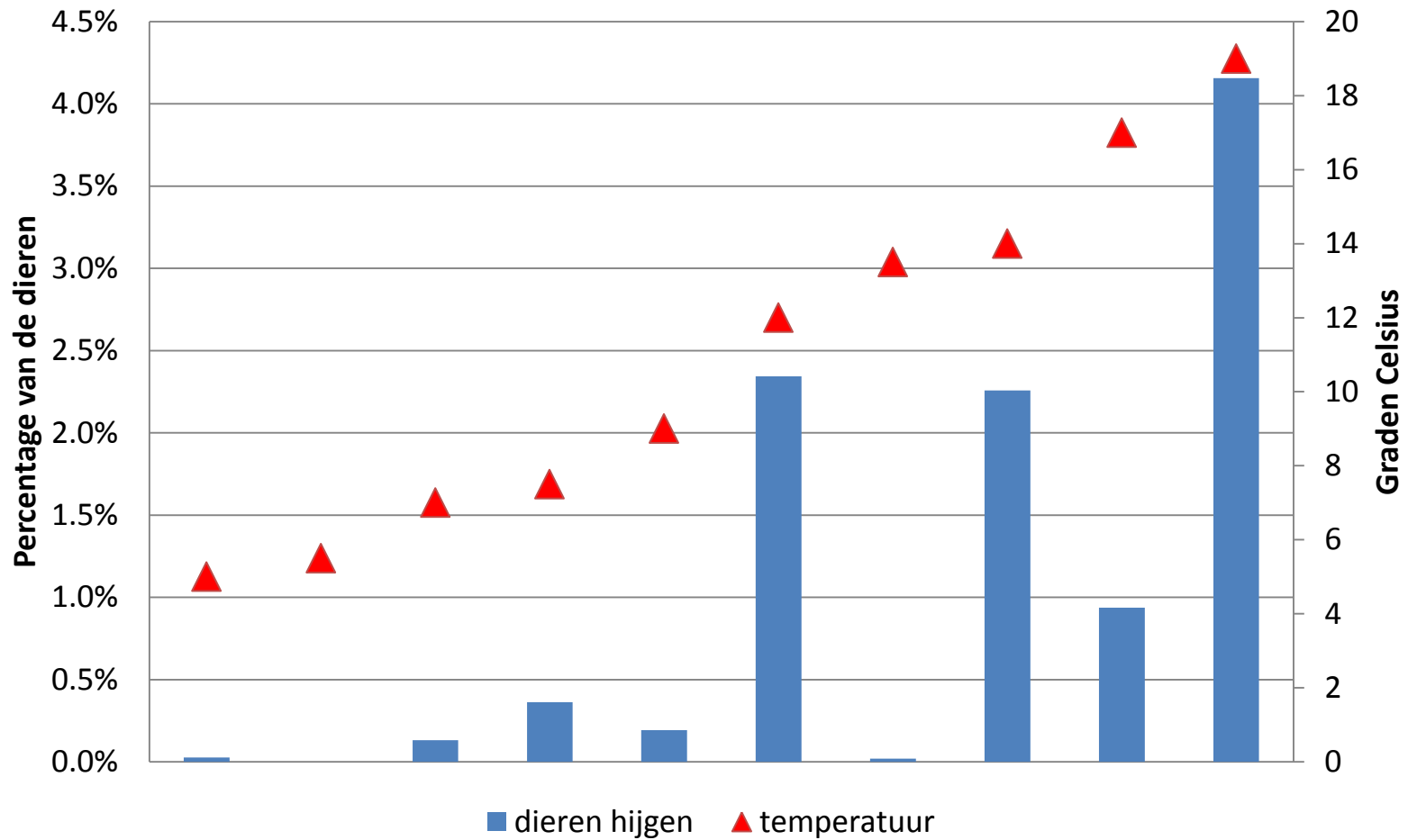
- 10 bedrijven met variatie in regulier/scharrel
- Verspreid over het land
- Tussen eind april en begin oktober 2013
- In combinatie met project Implementatie Welzijnsmonitor vleeskuikens van Ingrid de Jong

Algemene kenmerken bij het laden	minimaal	gemiddelde	maximaal
Aantal dieren opgezet	12.150	26.153	45.000
Percentage uitval op bedrijf	1.6	2.4	3.3
Leeftijd kuikens (dagen)	37	42	56
Gewicht kuikens (grammen)	2100	2324	2600
Aantal dieren transport	11970	21436	43725
Bezetting kratten kg dier/m ²	50.9	58.7	66.9
Tijdsduur vangen (u:mm)	1:20	2:23	4:00

Vangen vleeskuikens

Vangen	minimaal	gemiddelde	maximaal
Aantal dieren beoordeeld	2400	3980	5600
Dieren beoordeeld (%)	7.0	20.9	34.0
Aantal vangers	0	7.4	8
<i>Interactie met mensen:</i>			
# kuikens per vanger	2		8
Af te leggen afstand (m)	0		8
Tijdsduur vangen/container (m:ss)	1:42	2:51	5:00
Handling – wachten (% observaties)	0.00	0.20	0.80
Handling – vroeg loslaten (% obs)	2.10	10.80	25.30
<i>Diergedrag:</i>			
Kruipen over elkaar (% observaties)	0.00	0.35	1.10
Ondersteboven (% observaties)	0.03	0.14	0.41
Hijgen (% observaties)	0.00	0.98	4.16

Relatie temperatuur en hijgen

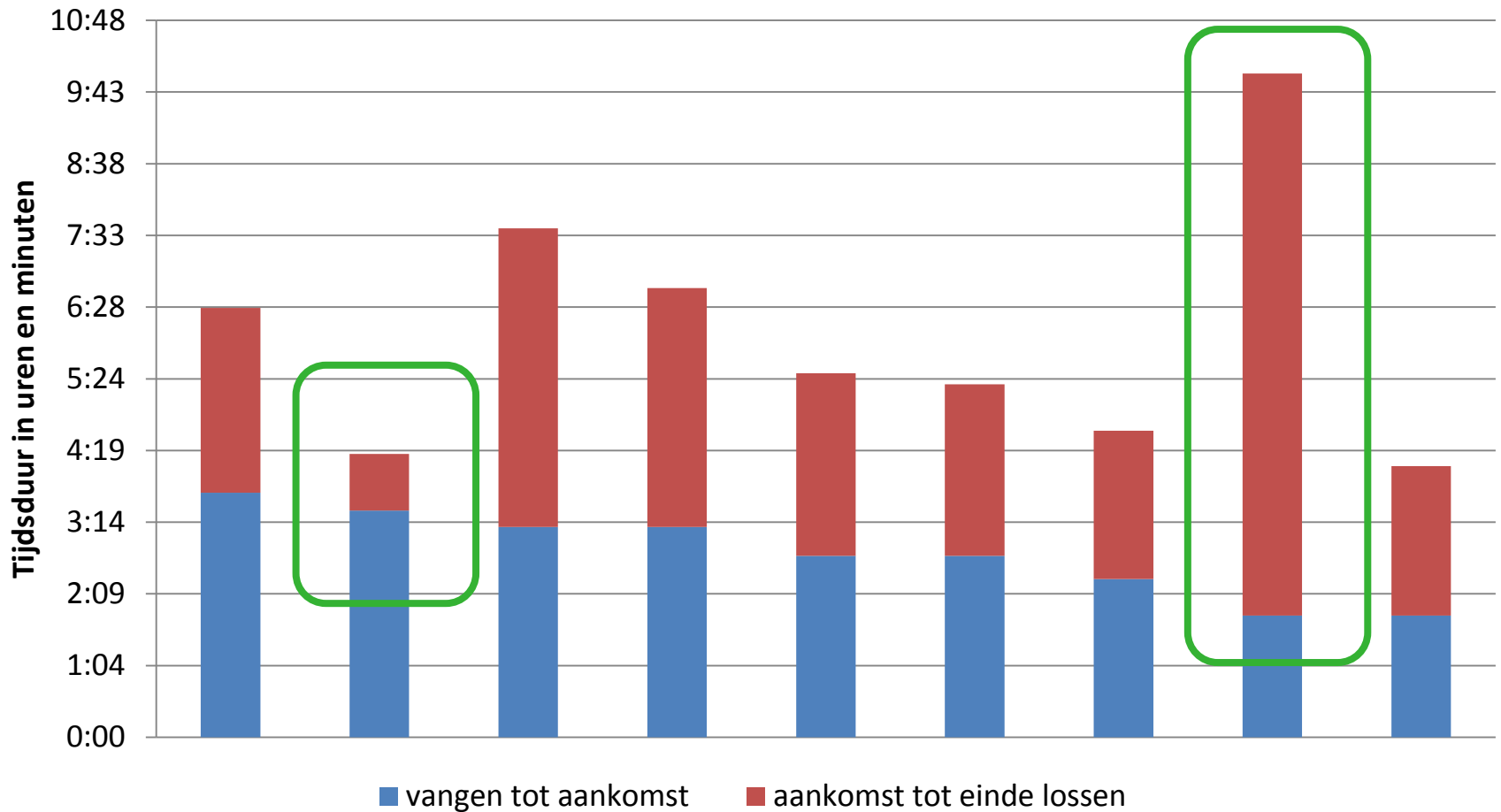

Lossen vleeskuikens

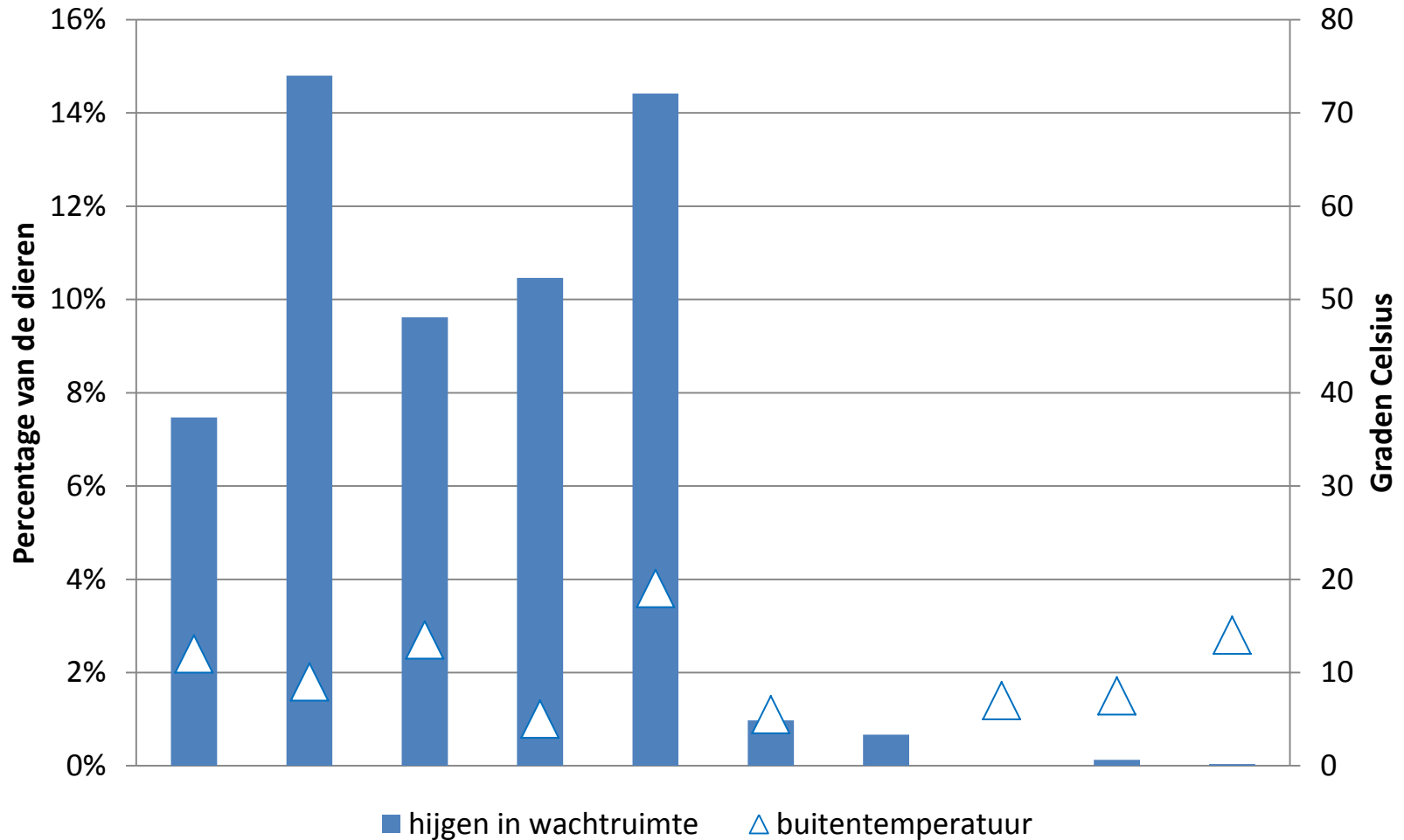
- 3 slachtlocaties
- Gas verdoving (2 typen), elektrische verdoving

Op de slachterij	minimaal	gemiddelde	maximaal
Tijdsduur vangen tot aankomst (uu:mm)	1:50	2:46	3:41
Tijdsduur vangen t/m lossen (uu:mm)	4:05	6:05	10:00
Dood bij aankomst op slachterij (%)	0.03	0.17	0.76
Afkeur slachterij (%)	0.36	0.91	2.53
Lijnsnelheid (dieren/minuut)	123	171.5	225
Ernstige huidschade/verwondingen (%)	0	1.05	3.92

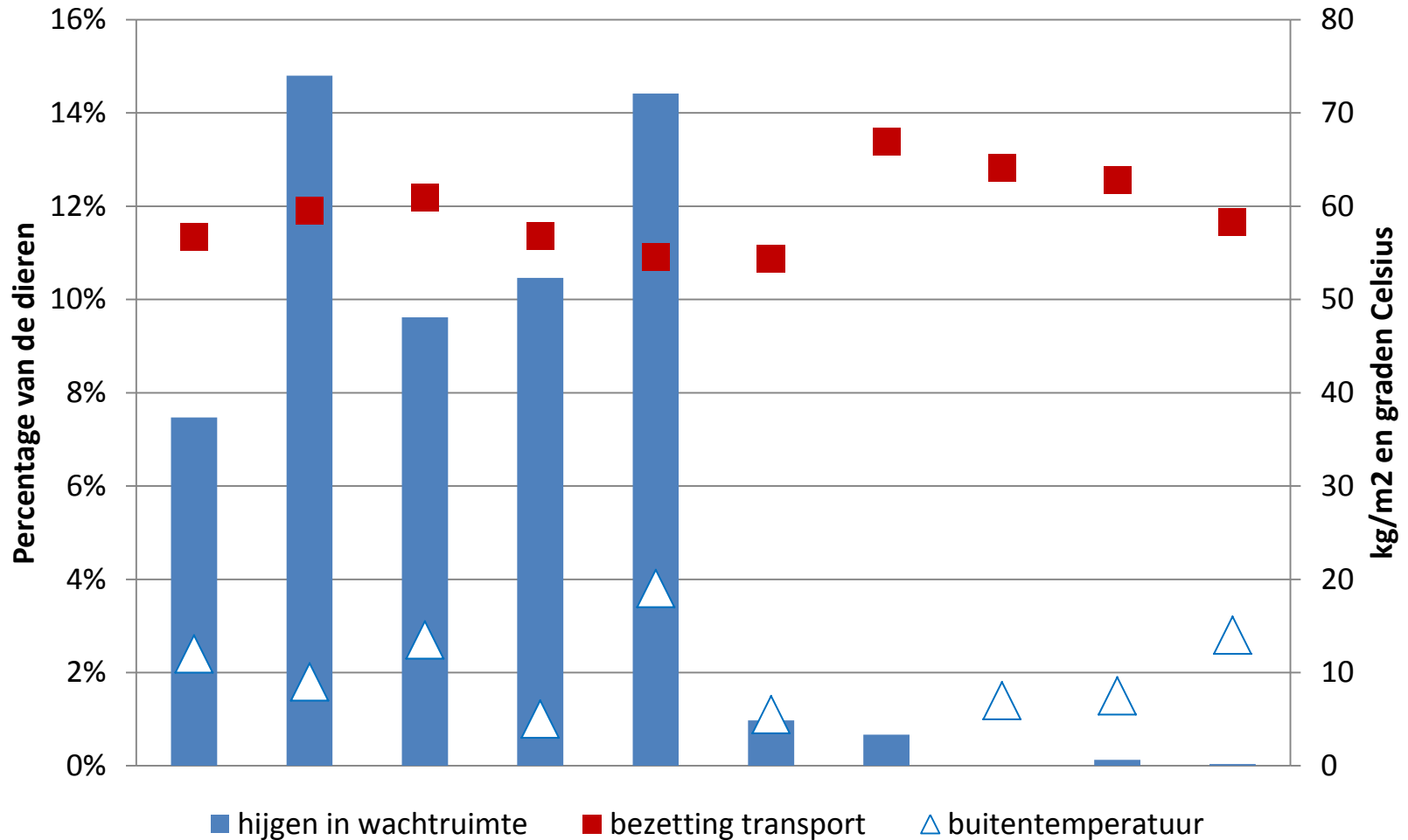
Tijdsduur vangen, transport, lossen

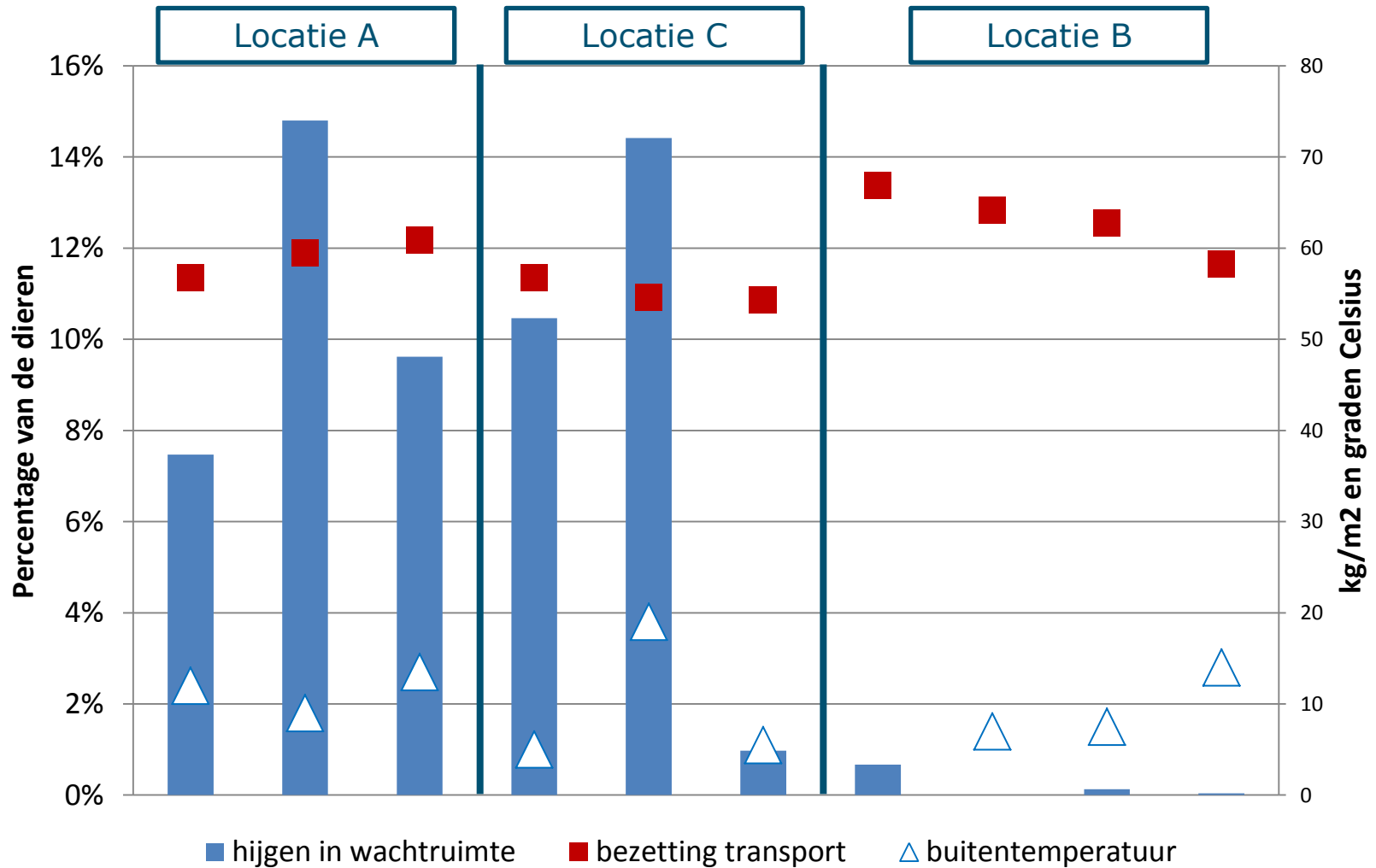
Gedrag vleeskuikens in de wachtruimte

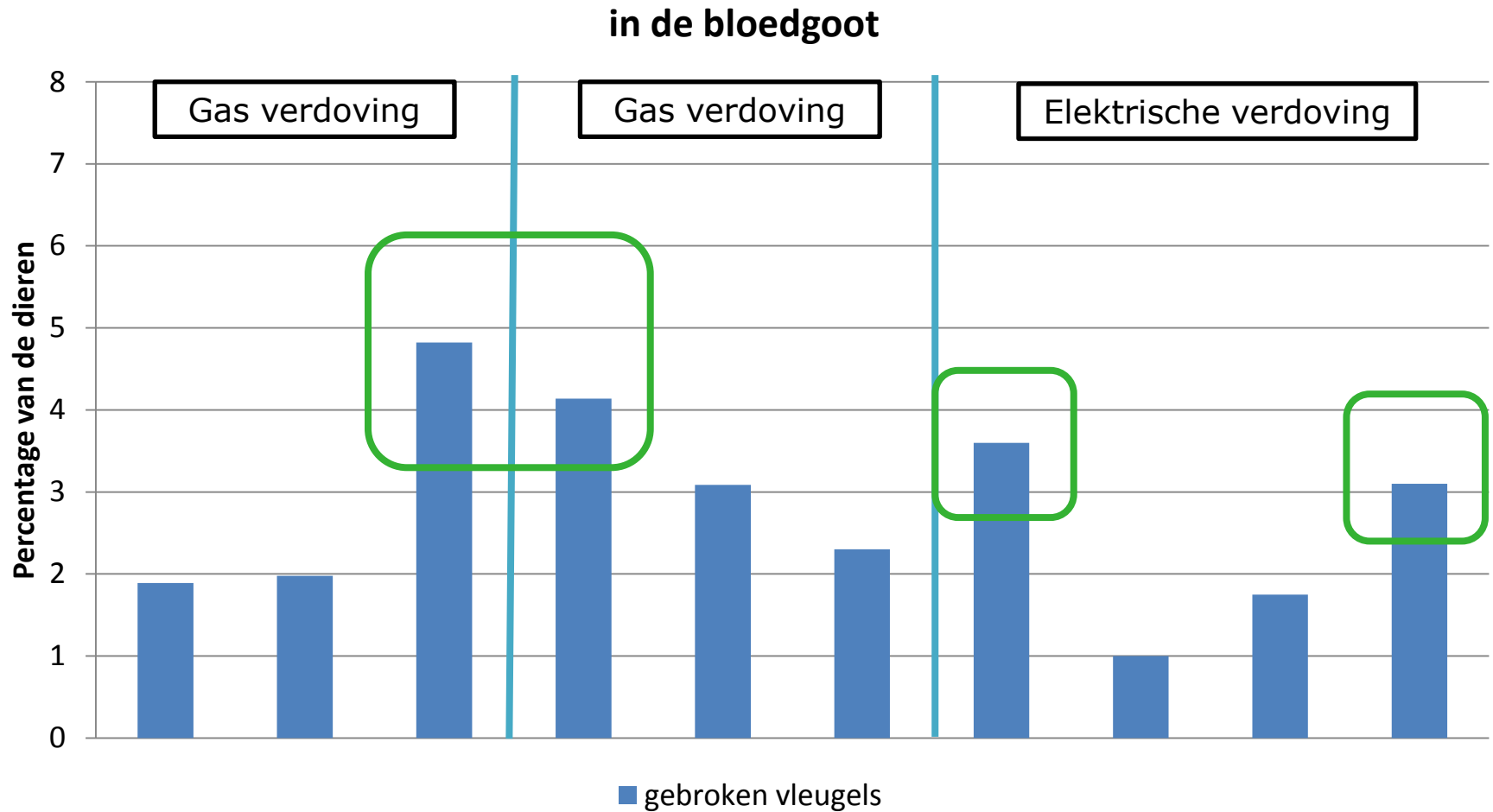
Gedrag vleeskuikens in de wachtruimte

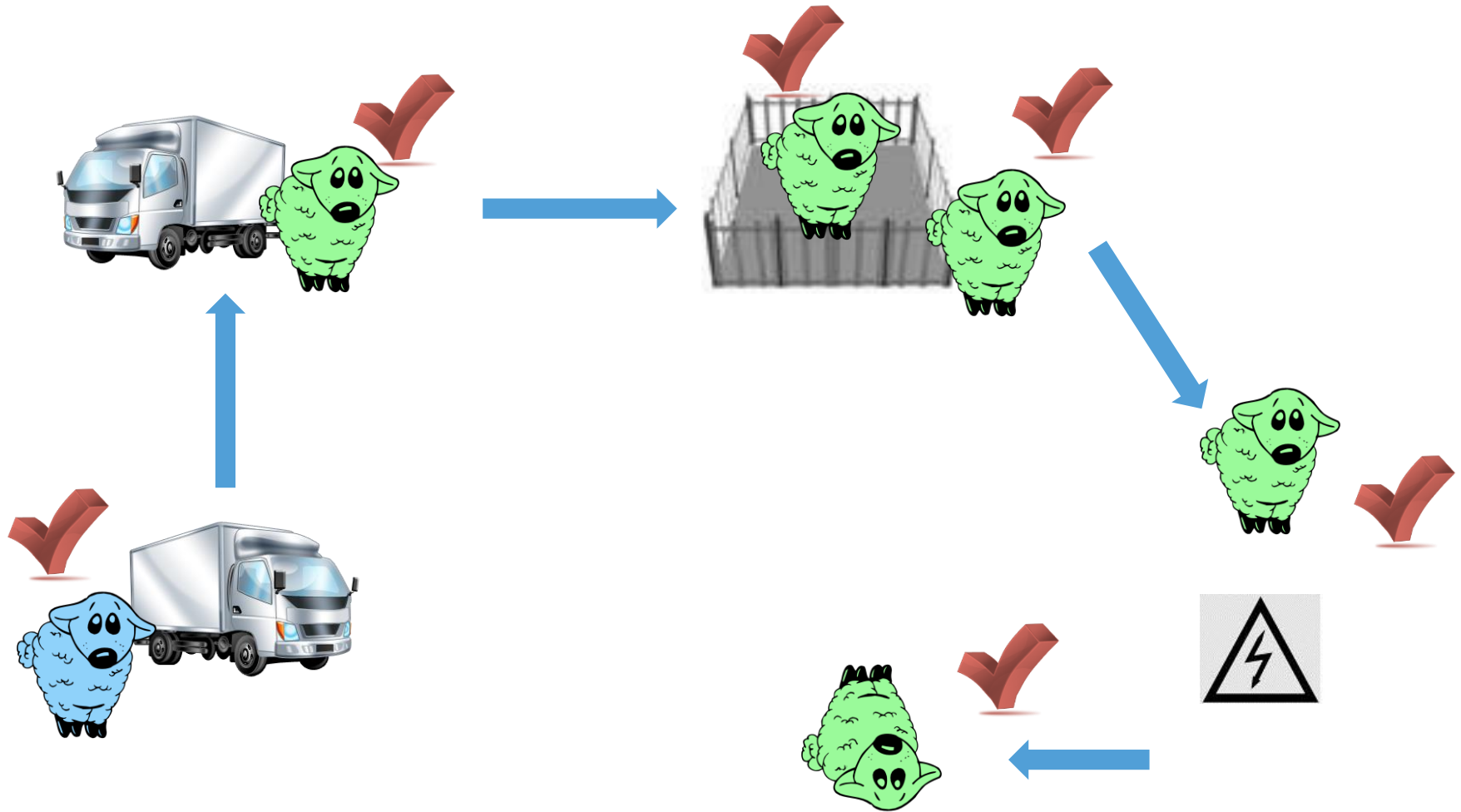
Gedrag vleeskuikens in de wachtruimte

Gebroken vleugels bij vleeskuikens

Check points schapen en geiten

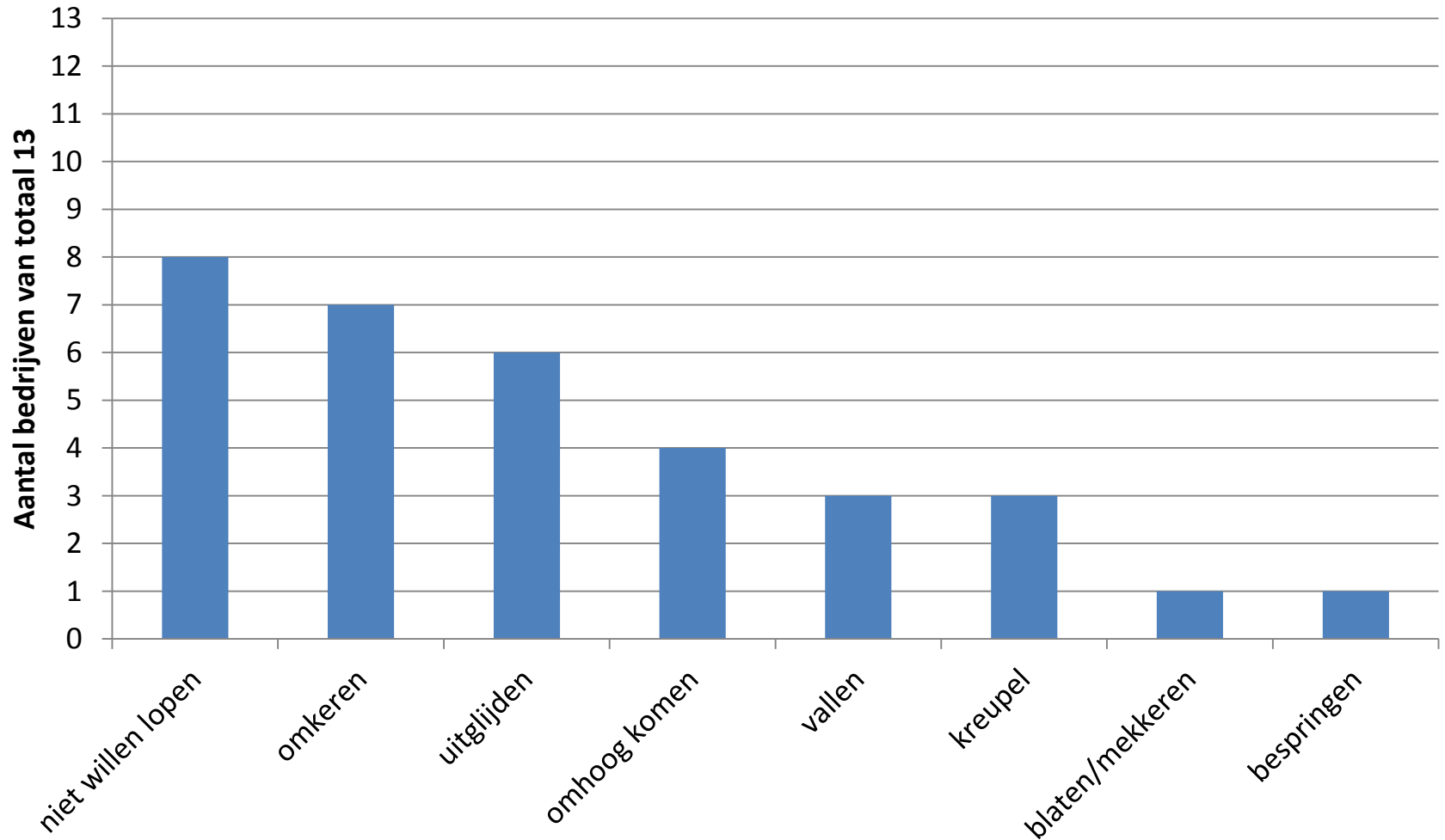

Laden schapen en geiten

- Op 13 adressen zijn schapen en/of geiten geladen
- Totaal 347 dieren: 344 schapen, 3 geiten
- 5 transporteurs
- Tussen begin en half oktober 2013

Algemene kenmerken bij het laden	Waarnemingen
Leeftijd dieren	Meestal 5-8 mnd
Groepsgrootte	1-110 dieren
Gehoord en ongehoord gemengd	Geen van de 13 bedrijven
Schapen en geiten gemengd	3 van de 13 bedrijven
Verschillende seksen gemengd	1 van de 13 bedrijven
Verschillend ras en/of grootte	10 van de 13 bedrijven
Aantal niet geladen dieren	15% (56 van 368)

Gedrag tijdens laden schapen en geiten

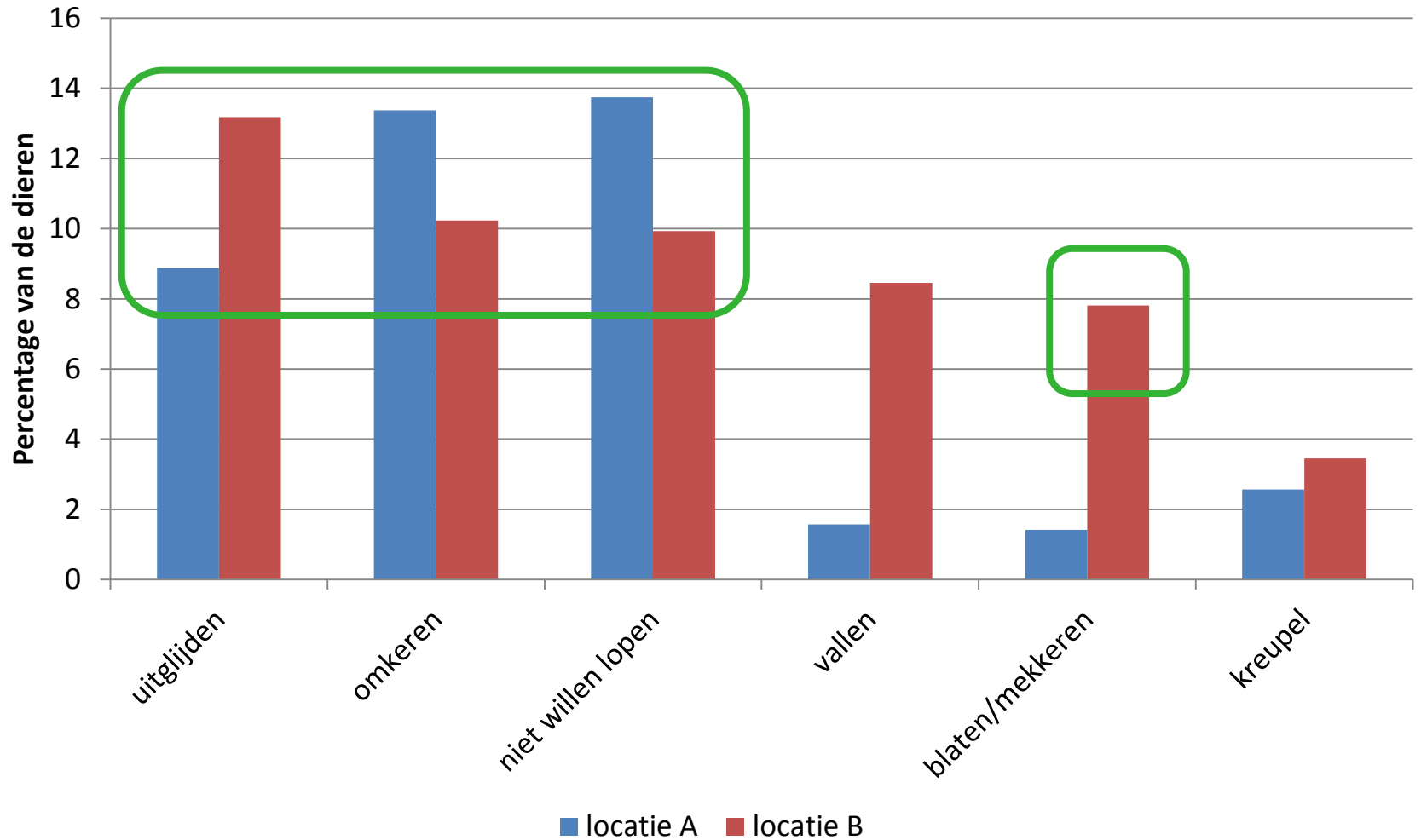
Lossen schapen en geiten

- 10 transporten, 2 slachterijen, 4 verschillende dagen
- Totaal 1084 dieren gelost (86% schapen, 14% geiten)
- Tussen eind september en half oktober

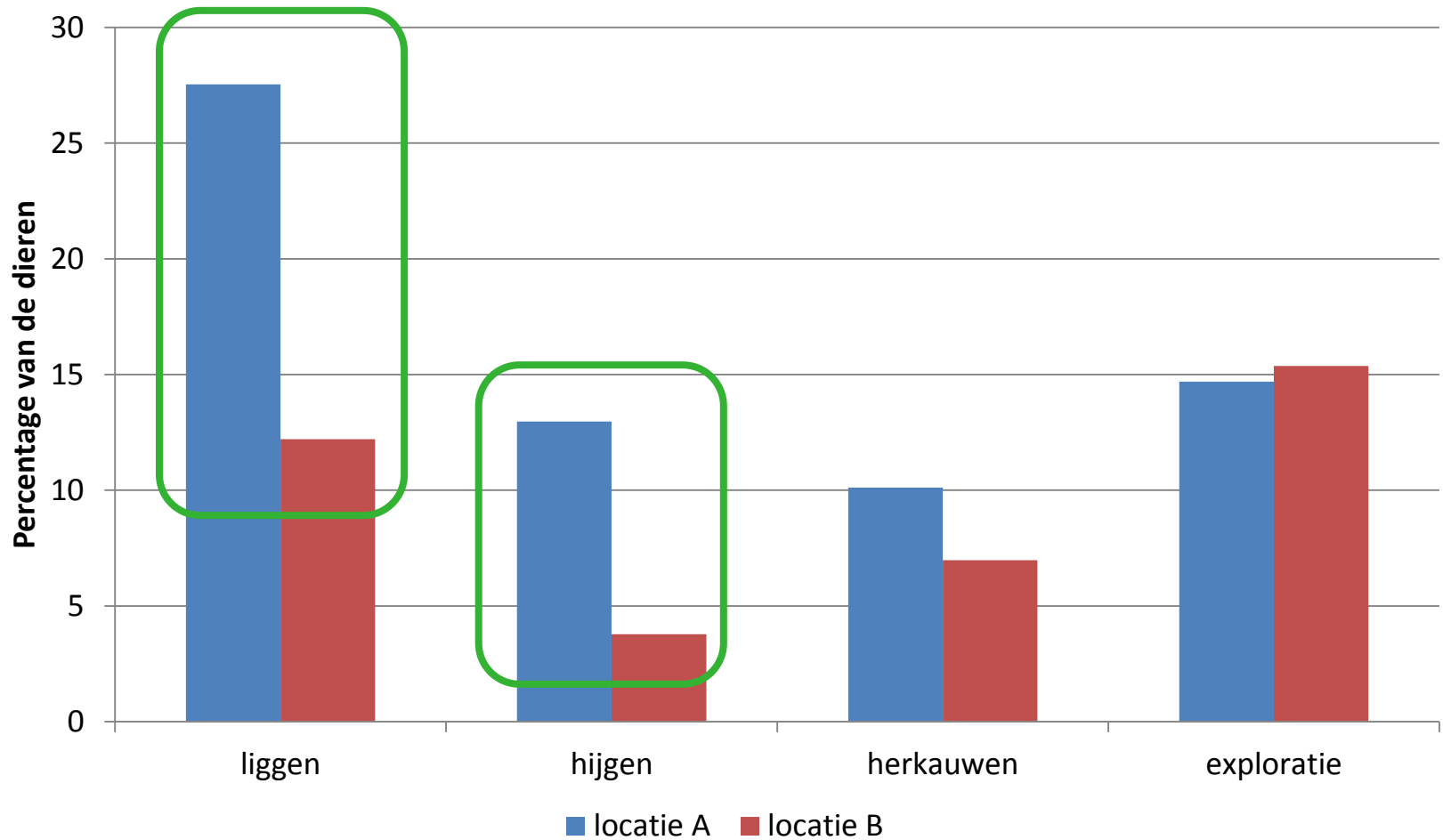
Algemene kenmerken tijdens lossen	Waarnemingen
Aantal keren gehoornd/ongehoornd gemengd	5 van de 10
Aantal keren verschillende seksen gemengd	6 van de 10
Aantal keren verschillend ras en/of grootte	10 van de 10
Aantal keren schaap/geit gemengd	5 van de 10

Algemene kenmerken slachthuis	minimaal	gemiddelde	maximaal
Duur lossen (minuten)	8	15	38
Aantal dieren in wachthok	7	33	102
Interval verdoven – steken (sec)	7.6	19.0	34.2

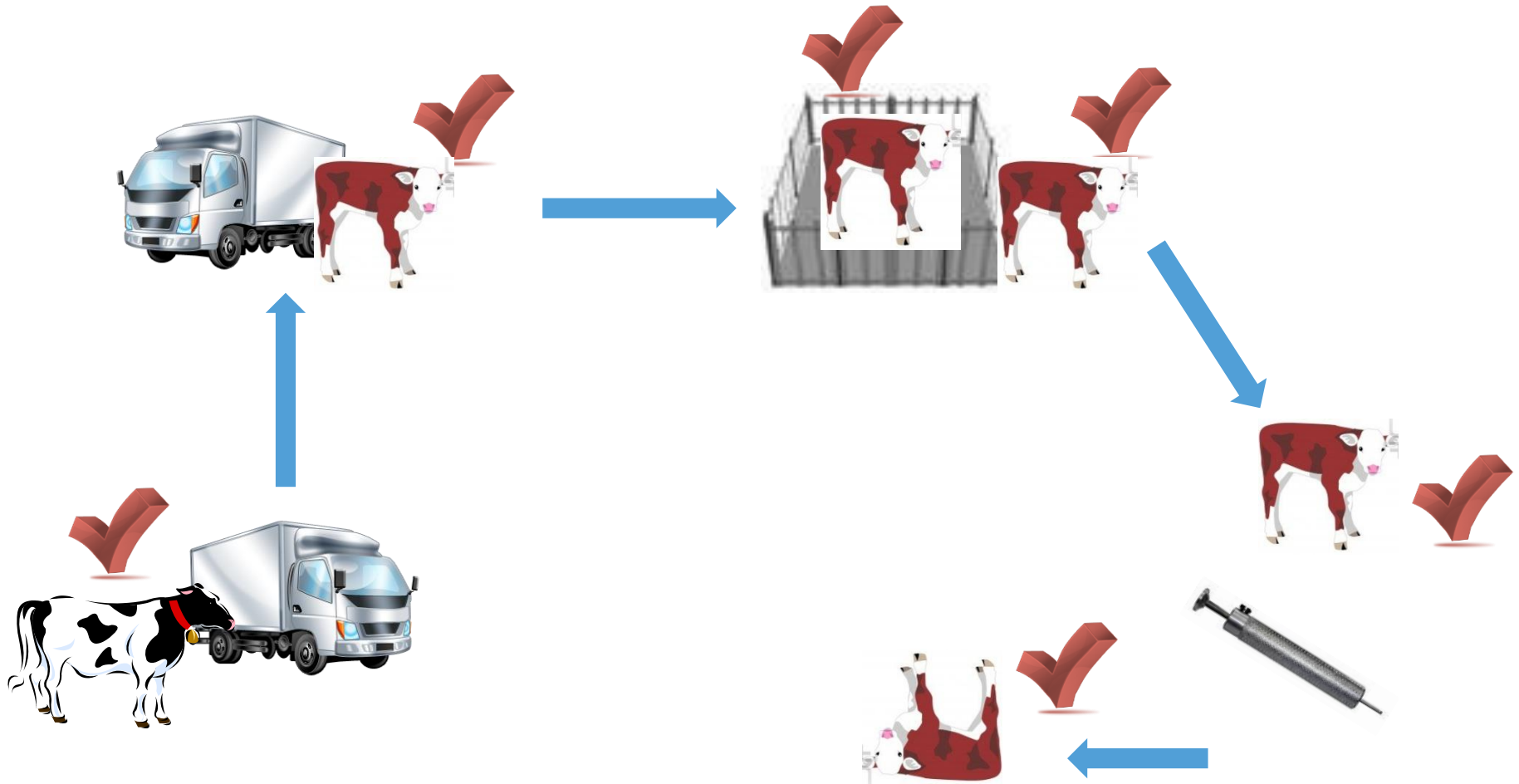
Gedrag tijdens lossen schapen en geiten

Gedrag in de wachthokken

Check points runderen

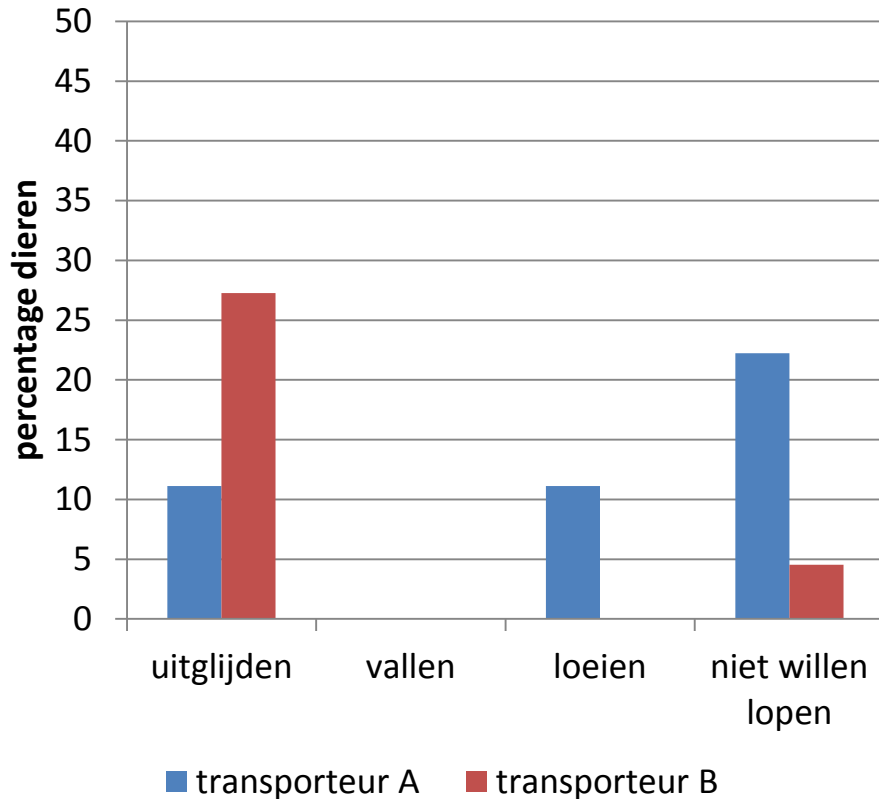
Laden melkkoeien

- Op 18 adressen melkkoeien geladen - totaal 31 dieren, 2 transporteurs
- Verspreid over het land
- Tussen half en eind oktober 2013

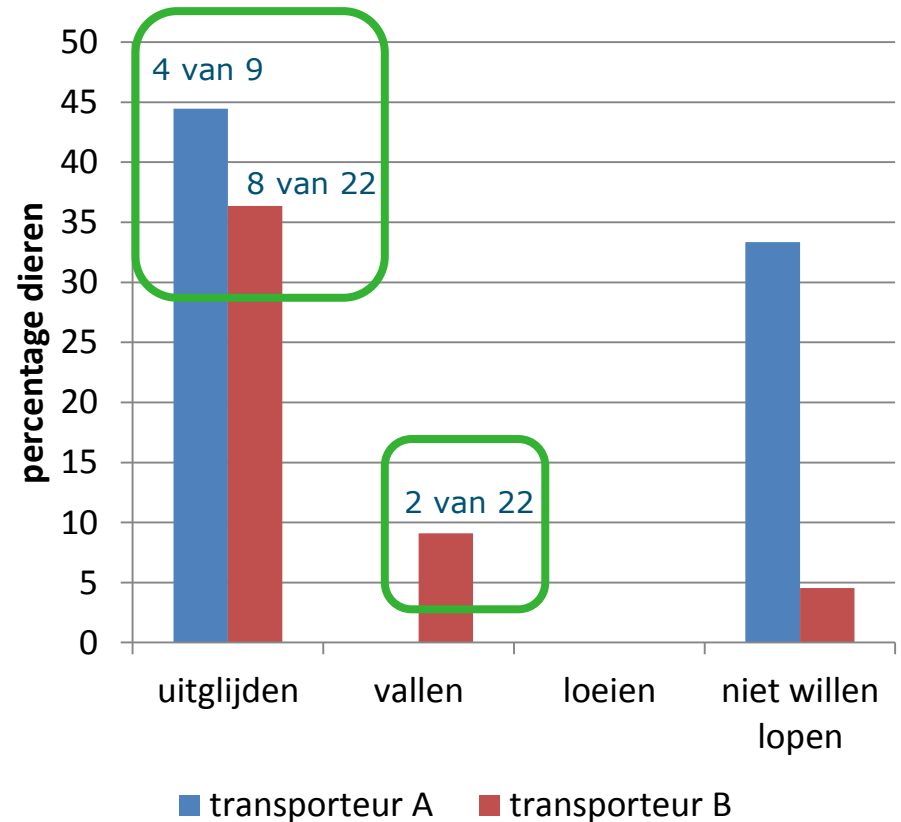
Algemene kenmerken bij het laden	Waarnemingen
Tijdstip laden (uu:mm)	03:00 - 09:45
Dieren individueel vast (aantal bedrijven)	4 uit 18
Dieren geen water (aantal bedrijven)	3 uit 16
Dieren geen voer (aantal bedrijven)	1 uit 17
Dieren gemengd (aantal bedrijven)	2 uit 16
Geen contact andere dieren (aantal bedrijven)	0 uit 18

Gedrag tijdens laden

gedrag stal tot klep

gedrag op de klep

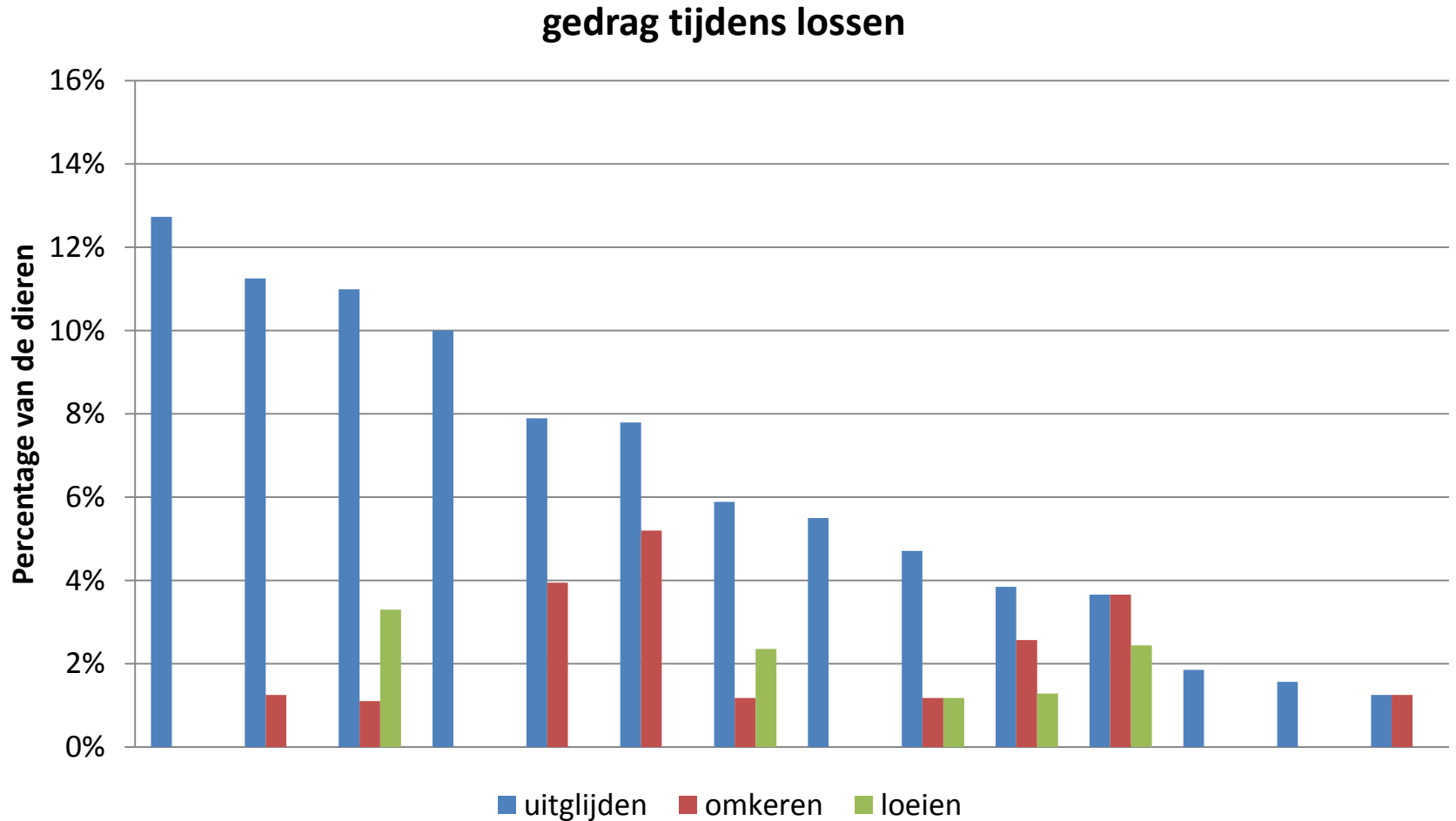
Lossen vleeskalveren

- Op 1 slachtlocatie 2 dagdelen waarnemingen gedaan: ochtend en een middag
- Totaal 14 losmomenten: jong rosé (7) en blank vleeskalveren (7)
- Tussen eind oktober en begin november 2013

Algemene kenmerken op het slachthuis	Waarnemingen
Aantal jong rosé (totaal aantal)	502
Aantal blank (totaal aantal)	576
Slachtsnelheid (aantal / uur)	120

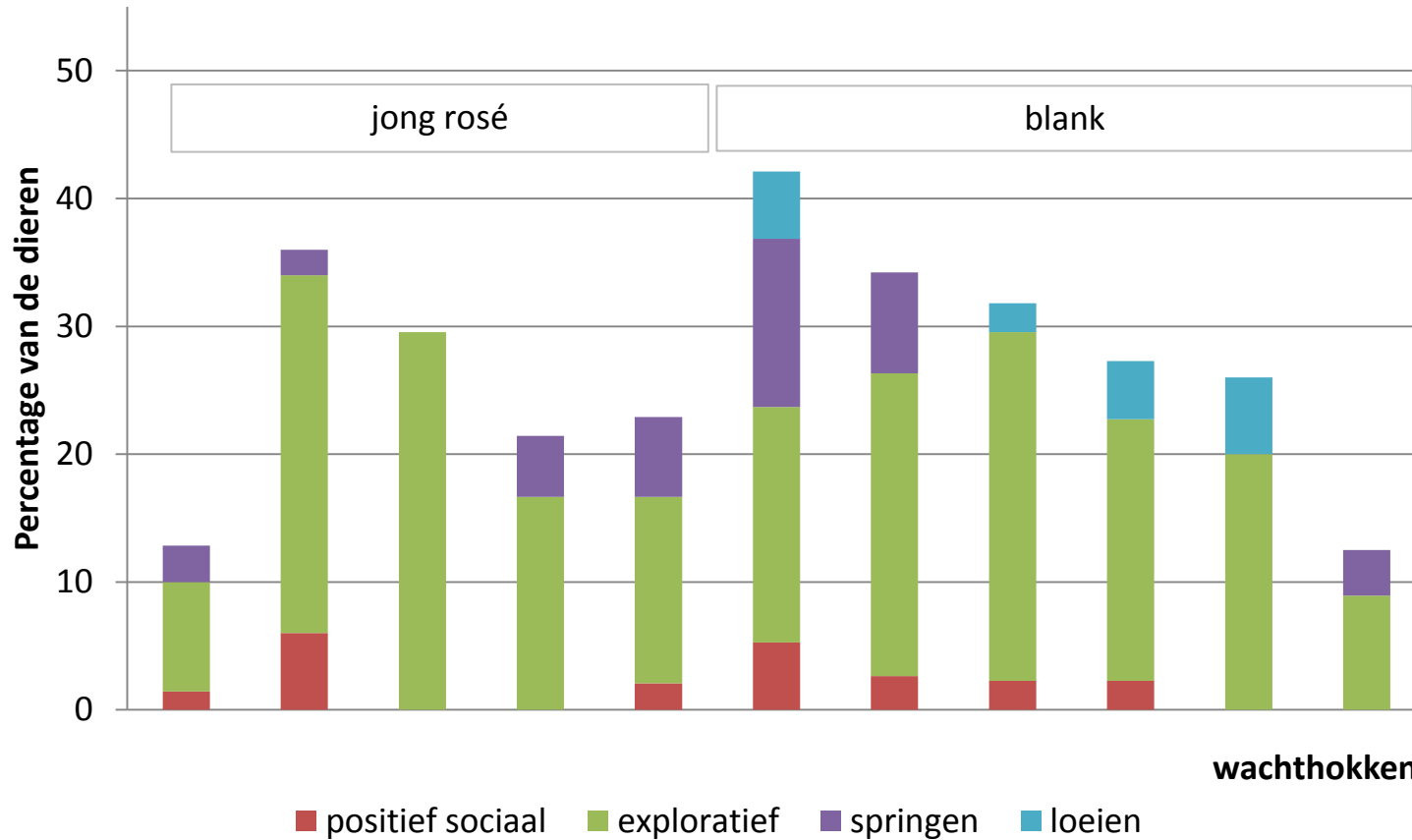
Algemene kenmerken op het slachthuis	minimaal	gemiddelde	maximaal
Duur van lossen (min)	4	11	16
Wachttijden (min)	0	25	55

Gedrag tijdens lossen vleeskalveren

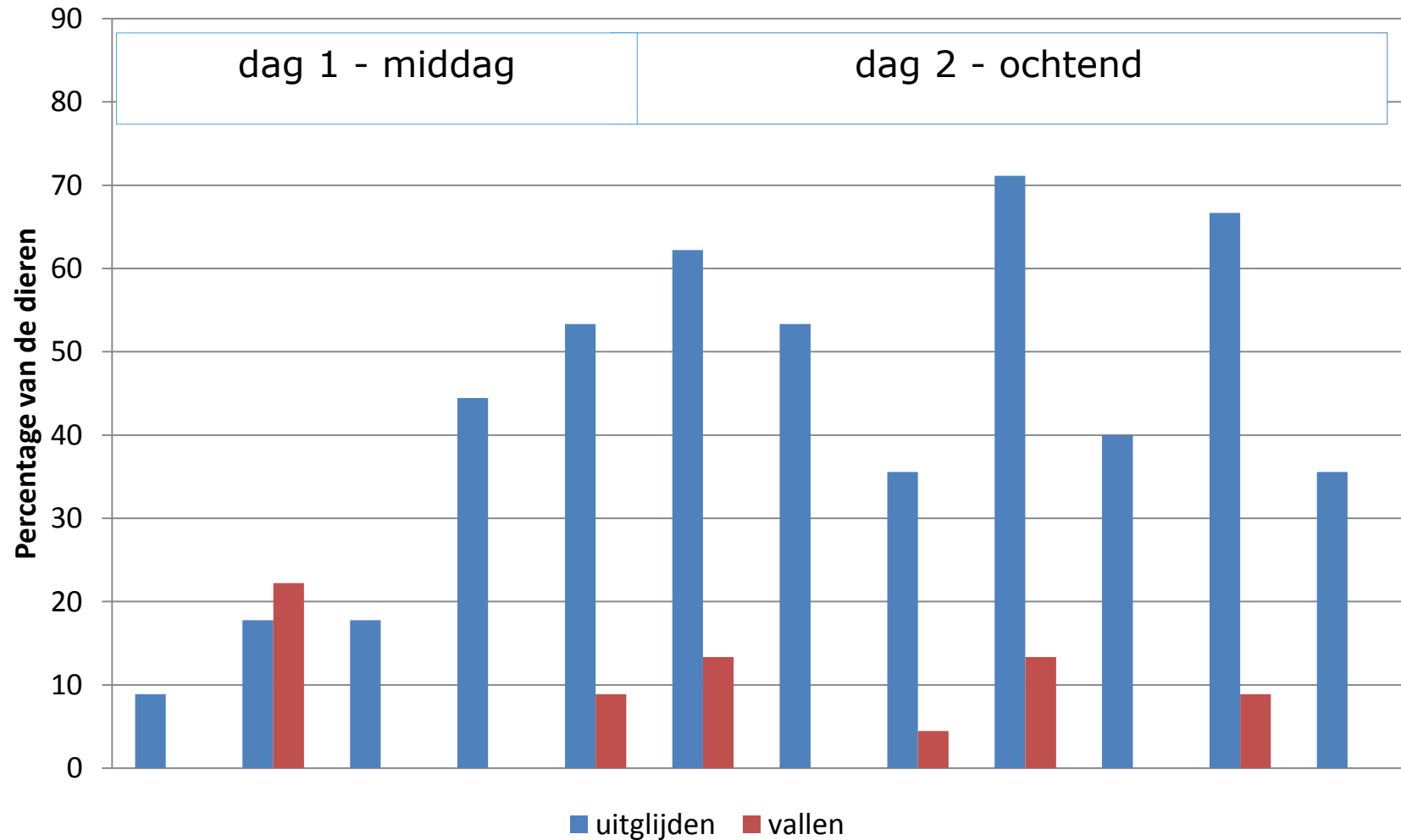

Gedrag wachthokken

gedrag in de wachthokken

Gedrag opdrijven naar verdover

Aandachtspunten vleesvarkens

- Verblijf in wachtruimten: indruk dat beren actiever zijn dan gelten/borgen, i.e. negatief sociaal gedrag
- Verschil in gedrag (omkeren en omhoog komen) tijdens opdrijven naar de verdover tussen gas verdoving en elektrische verdoving

Aandachtspunten vleeskuikens

- Variatie in hanteren tijdens vangen, i.e. vroeg loslaten, moeten wachten
- Klimaatbeheersing wachtruimte slachterij
- Variatie in tijdsduur vangen tot einde lossen

Aandachtspunten schapen en geiten

- Mengen van dieren (sekse, diersoort, ras, grootte)
- Uitglijden, omkeren en niet willen lopen bij laden en lossen

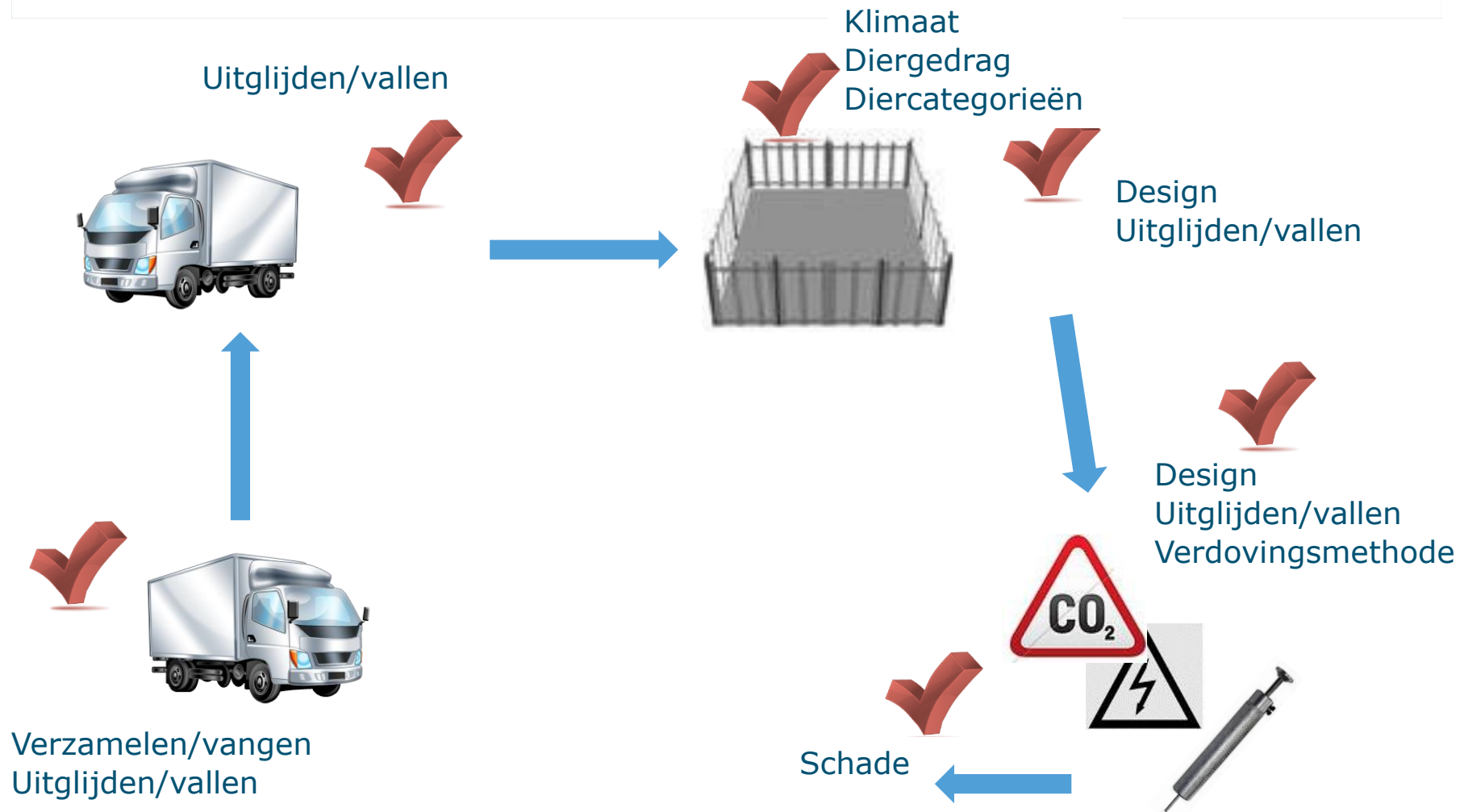

Aandachtspunten runderen

- Melkkoeien: uitglijden en vallen tijdens laden (op de klep)
- Vleeskalveren: uitglijden en vallen bij opdrijven naar verdover

Samenvatting

Samenvatting

Protocol:

Met dit onderzoek zijn waardevolle tools ontwikkeld die voldoende gevoelig zijn om in de praktijk verschillen tussen groepen dieren waar te nemen.

Resultaten praktijkproef:

Met deze kleine data set is een eerste indruk verkregen van de spreiding in dierkenmerken die in de praktijk te verwachten is, en van mogelijke factoren die deze spreiding zouden kunnen verklaren, zonder daarbij een oorzakelijk verband aan te tonen. Daarvoor is grootschalig onderzoek noodzakelijk.

Take home message

Dit onderzoek heeft ons inzicht gegeven in mogelijke risicofactoren en verbeterpunten voor het welzijn van dieren tijdens transport; van primair bedrijf tot in het slachthuis.

De toepassing van een waarnemingstool in de praktijk stelt bedrijven, transporteurs, slachterijen, beleid en toezichthouders in staat om zichtbaar te maken of het dierenwelzijn goed gewaarborgd wordt, en om de effectiviteit van maatregelen in de gehele keten te monitoren.

Met dank aan...

Ministerie van Economische Zaken

Deelnemende primaire bedrijven,
transporteurs en slachterijen

Wageningen UR – Livestock
Research onderzoeksteam: Marien
Gerritzen, Francesca Neijenhuis,
Wijbrand Ouweltjes, Sander
Lourens, Henk Gunnink, Gisabeth
Binnendijk, Merel Verhoeven, Ingrid
de Jong, Vincent Hindle, Joop van
der Werf, Henny Reimert en Jan
Verkaik

